

Stavebnice, s níž je radost pracovat

V listopadovém čísle našeho časopisu seznámila Bc. Zuzana Burdová čtenáře na příkladu expozice Polabského národního muzea v přerovské škole s hračkami užívanými dětmi v minulosti. Všimla si též stavebnic a mezi nimi i kamenných stavebnic německé firmy Anchor (Anker). Nebyly to stavebnice z kamene, ale z jemné směsi písku, křídly a lněného oleje.

PHDr. OSKAR BRŮŽA

Mají původ v Německu, stejně jako dřevěné stavebnice určené pro vznikající mateřské školy v první polovině 19. století, spojené s činností **Fridricha Fröbela** (1782–1852). Zlatým věkem kamenných stavebnic byl přelom 19. a 20. století. Oproti dřevěným měly větší stabilitu a přiložené plány umožňovaly zhotovit modely mnoha významných historických budov. Šlo o první systémové stavebnice na světě. Přítom konstrukční stavebnice z jakéhokoliv materiálu patří mezi hračkami k evergreenům, jak píše v tomtéž čísle Mgr. Šárka Kociánová.

Na pozadí této tradice vznikl záměr, u jehož zrodu stál v roce 1999 kněz **Libor Botek**. Nešlo původně ani o edukační hračku, ani o české památku. V rozhovoru pro časopis *Nezbeda* L. Botek uvedl: „Já jsem ze studií věděl, že turisté v Římě si na památku mohou koupit jen různé plastové modely chrámů, které se pak doma někam postaví a už se na ně jen práší. Napadlo mne, že by je třeba potěšila možnost koupit si sadu kostek v krabici a doma si pak navštívený chrám připomenout tím, že si jej sami složí.“

I Modely historických staveb ve formě stavebnice

Prvními vybranými stavbami byly čtyři římské baziliky. Jejich stylizaci

a převedení do formy stavebnice zdařile provedla akademická architektka **Eva Krčmářová** z ostravského architektonického ateliéru **Ing. arch. Jiřího Koběřského**. Nevznikal ale už jen „pouhý“ suvenýr. Souběžně s tvorbou stavebnice vznikaly i doprovodné materiály a určení stavebnice se rozšiřovalo i na děti. „Mou snahou,“ podotýká dále Libor Botek, „bylo, aby stavebnice nebyla jen hračkou... Proto je ke každé stavebnici návod, který kromě skladby modelu určité

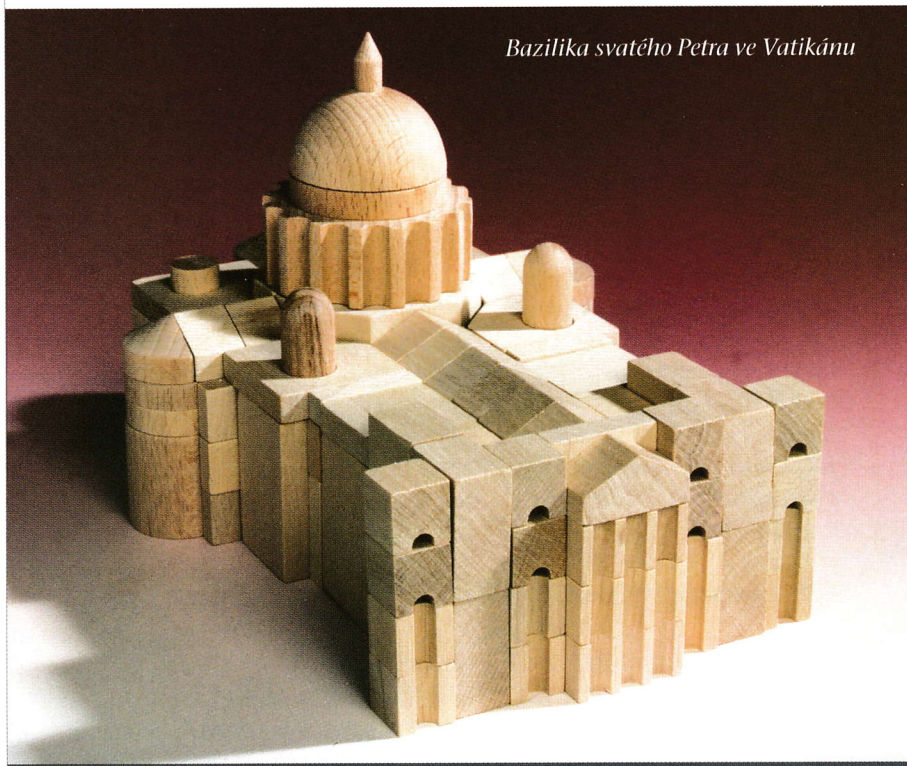
stavby uvádí i její historii, popisuje charakteristické části jednotlivých typů historických staveb a uvádí i jejich odborné názvy.

Děti tak pomocí stavebnice nahlédnou do dějin konkrétních památek a seznámí se s tím, jaké části má **hrad, kostel, zámek, tvrz, selské stavení** či **bazilika**. A ještě si při skládání kostiček procvičí zručnost a prostorovou představivost.“

A odkud se vzal název stavebnice? „Jako každá hračka by i tato měla rozdávat radost. Toto poslání jsme vložili i do názvu této stavebnicové řady – **latinské GAUDIA znamená česky RADOSTI.**“

I Čtyři římské baziliky

Akad. arch. Eva Krčmářová nejdříve vytvořila 30 stavebnicových prvků (tvarů), které v různém počtu a v celkovém úhrnu 200 ks představují **první**

Bazilika svatého Petra ve Vatikánu

set „Baziliky“. Na setkání s Liborem Botkem má hezkou vzpomínku: „V architektonické kanceláři se roku 1999 objevil zajímavý muž se zajímavým nápadem. Vrátil se z Říma, kde jako kněz studoval církevní právo.

Kromě okouzlení architekturou patřilo k římské reflexi i rozčarování z produktů turistického průmyslu. U příležitosti milénia totiž nastala eskalace kýče v podobě suvenýrů pro poutníky. Z této rozporuplné reflexe vznikl nápad, který později podnítl vytvoření první stavebnice GAUDIA.

Prvotním záměrem byl pouze transfer svatopetrské baziliky (Basilica di S. Pietro in Vaticano) do modelu sestavitelného z elementární dřevěných prvků. Harmonické proporce, symetrie, ideální geometrické formy architektury chrámu spontánně navedly stylizaci modelu. Soubor se však přesto tvořil poměrně obtížně metodou ortogonálního projektování. Nešlo pouze o miniaturizaci budovy, didaktickým záměrem byla i aktivní tvorba modelu a poznání výsledné formy. Volba skladebného modulu se dále odvíjela od možné velikosti jednotlivých elementů, jejich jednoduché výroby i budoucího

uložení v krabici. K rozvinutí úkolu pro sestavu dalších tří římských bazilik došlo postupně z již určených prvků.“

Z celého souboru je možné v přijatelné míře stylizace sestavit vždy jednu ze čtyř římských bazilik: **baziliku sv. Petra, baziliku sv. Jana v Lateránu, baziliku Panny Marie Větší (Sněžné) a baziliku sv. Pavla za hradbami.** Kdo by chtěl mít modely trvale uchovány (slepeny), musel by si opatřit stavebnice čtyři. Soubor může být **suvenýrem, učební pomůckou** – nebo i **kreativní dřevěnou stavebnicí.** Je expedován v krabici a zpětně složení všech kostek je navíc **hlavolamem.** Základní část stavebnicové řady GAUDIA je exportována i do Itálie.

I České památky

Rozvinutím základního souboru byly vytvořeny další sety, určené hlavně české veřejnosti, a především dětem. Jde o soubory „České památky 1“ a „České památky 2“. Jsou dodávány v plastových nádobách; uklidit kostky tudíž nedá velkou práci, což se v domácnosti i v mateřské škole cení. „České památky 1“ tvoří 95

dílů (22 tvarů) a „České památky 2“ 80 dílů (20 tvarů).

Kostky (základní 25mm modul zajišťuje přiměřenou stabilitu modelů) jsou z tvrdého dřeva (habr, buk) bez jakékoliv povrchové chemické úpravy. Splňují všechny podmínky zdravotně nezávadné a bezpečné hračky, jsou atestovány jako **hračka pro děti od tří let** v ČR i v EU. Navíc stavebnicová řada GAUDIA získala v roce 2009 oprávnění užívat označení Správná hračka.

Stavebnicová řada GAUDIA je řešena tak, že všechny tři soubory fungují samostatně. Je však možné pořizovat jednotlivé sety postupně, přičemž úměrně většímu počtu dílů lze vytvářet další modely významných historických objektů z území České republiky. Kombinací setů „České památky 1“ a „České památky 2“ vznikne soubor 175 dílů (30 tvarů). Dokoupíte-li ještě set „Baziliky“, získáte soubor **375 dílů s konečným počtem 47 tvarů** (stavebnicových prvků).

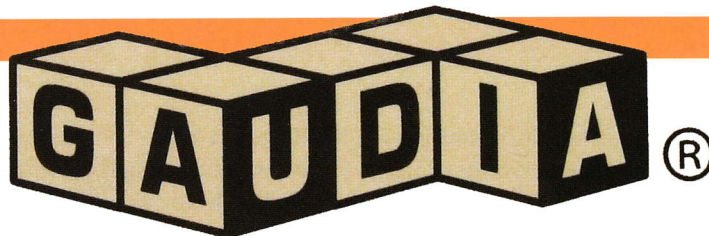
I Co lze postavit ze stavebnicových souborů

Zajímá vás, co vlastně soubory umožňují postavit? O čtyřech římských bazilikách jsme se již zmínili. Pro „České památky 1“ nabízí výrobce deset modelů staveb, pro „České památky 2“ rovněž deset modelů, pro společný soubor „České památky 1 a 2“ dalších deset modelů, tedy celkem 30 modelů. Spojíme-li oba sety se setem „Baziliky“, můžeme kromě čtyř modelů bazilik vytvořit ještě dva další – baziliku P. Marie na Velehradě a radnici v Českých Budějovicích a dále jediný nekonkrétní, ale dětmi oblíbený model vodního hamru. Komplettní soubor tedy umožňuje vytvořit **37 konkrétních modelů: 4 zahraniční (Řím), 32 z České republiky (z toho 25 z Čech a 7 z Moravy) a jeden hamr.** A samozřejmě lze sestavit libovolné množství vlastních kresek.

Uvedené příklady jsou inspirační. Ke stavebnici je přiložena **brožura** obsahující informace o předloze a čtyři vyobrazení postupu stavby modelu. Součástí je i **soupis stavebnicových**

Hračkobraní
v Kamenici nad Lipou

STAVEBNICE KULTURNÍCH PAMÁTEK

prvků s vyobrazením a počtem kusů v jednotlivých sadách (umožňuje kontrolu úplnosti sady) a krátký **stavebně historický exkurz „Víme, co stavíme“** s pojednáním o jednotlivých druzích staveb – výťah ze *Slabikáře návštěvníků památek* od Jaroslava Herouta, publikovaný zde se svolením autora.

Exportní soubor „Baziliky“ obsahuje tištěný návod v sedmi jazycích (italština, angličtina, francouzština, španělština, němčina, polština a čeština) a může se stát i vhodným dárkem. Další možnosti jsou dány kreativitou uživatelů, kteří mohou využít vlastních poznatků, inspirovat se odbornou literaturou nebo jinými zdroji.

Co lze konkrétně postavit? Ze samotného setu „**České památky 1**“ je možné sestavit především modely hradů (Bezděz, Bečov nad Teplou, Kámen, Karlštejn, Kašperk, Kokořín, Kost, Švihov), model zámku v Mnichově Hradišti a vodní tvrz v Jeseníku.

Samostatný set „**České památky 2**“ umožňuje sestavit též modely středověkých domů i selských stavení (štitové domy v Úštěku, barokní pošta v Novém Jičíně, empírové domy v Příboře, selská stavení v Komárově a v Holašovicích, stará radnice v Náchodě, Černá věž v Českých Budějovicích) a kostelů (kostel sv. Kateřiny v Libotenicích a Betlémská kaple) i model rekonstrukce hradu Dívčí Kámen.

Společný set „České památky 1 + 2“ kromě zjednodušeného modelu katedrály Božského Spasitele v Ostravě umožňuje stavbu modelů dalších pěti hradů (Hrubý Rohozec, Kunětická Hora, Křivoklát, Lemberk, Radyně) a čtyř zámků (Červená Lhota, Hradec nad Moravicí, Hrubá Skála a Milotice).

A **kompletní stavebnicová řada GAUDIA** ke čtyřem římským bazilikám přidává úplný model katedrály Božského Spasitele v Ostravě, baziliku P. Marie na Velehradě, radnici v Českých Budějovicích a model vodního hamru. Z kompletního souboru lze sestavit i řadu modelů dalších (hrad Veveří, zámek Lysice a Duchov,

ostravské památky – kostel sv. Václava, Stará radnice, Nová radnice nebo Divadlo Antonína Dvořáka).

I Všeestranné využití setů GAUDIA

Sety GAUDIA jsou určeny **dětem od tří let**, ale je jasné, že pokud chceme využít jejich edukační potenciál, neobejde se to bez pedagogického vedení. Jsou určeny k individuální manipulaci **doma**, ale stejně dobře **i v kolektivu**.

Mimochodem – motorická cvičení jsou prospěšná **i pro starší lidi**; modelová stavebnice je tudíž vhodná např. pro rehabilitační pracoviště a domovy důchodců.

Stavebnice může inspirovat také **architektu**; v souvislosti s kamennými stavebnicemi se uvádí, že s nimi pracoval (nebo si hrál) celý život např. architekt Walter Gropius.

Při cvičení z vlastivědy používají stavebnice GAUDIA v rámci **výuky budoucích učitelů** rovněž na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

A vrátíme-li se k **mateřským školám**, děti si pomocí této stavebnice zdokonalují prostorovou představivost i schopnost předvídat výsledek, k němuž se lze dobrat jen postupnými kroky. Navíc získávají nejenom

technické informace o konstrukci, ale rozšiřují si i kulturněhistorické vědomosti.

A tak jsme se od historie dostali až k dnešku, od prostých stavebnicových kostek k modelům význačných staveb, od světové architektury k významným památkovým objektům v České republice, od zahraničních výrobků k české produkci, od umělého kamene (a později i plastu) zase k dřevěným kostkám, které jsou tak milé a vhodné pro dětskou ruku.

V současné době celý program GAUDIA převzal **Stanislav Drašnar**, jehož firma sídlí v překrásném prostředí Orlických hor. Se stavebnicemi a jejich výrobcem se můžete o prázdninách setkat na zámku v Kamenici nad Lipou. Je tradičním vystavovatelem na **Kamenickém HRAČKOBRAŇÍ**, festivalu hraček z přírodního materiálu, jehož letošní 9. ročník proběhne **od 9. do 13. července 2014**. ■

Autor je tajemníkem a koordinátorem Unie výtvarných umělců ČR a podílí se na dramaturgii Kamenického hračkobraní, festivalu hraček z přírodních materiálů, a na organizaci udělování známky kvality Správná hračka

Zajímavé informační zdroje

- Výstižné informace o stavebnici Anchor naleznete na: www.anchor.cz/historie_stavebnice.html
- Stručné informace o českých hradech a zámcích poskytuje např. stránka: www.zamky-hrady.cz
- Kontakt na výrobce stavebnic GAUDIA: Stanislav Drašnar, Pod Vodojemem 240, CZ-549 22 Nový Hrádek, tel. +420 604 687 427; stanislav.drasnar@email.cz, www.gaudia-stavebnice.info, www.facebook.com/pages/Gaudia-stavebnice/1423790874532943
- Vše o Kamenickém hračkobraní najdete na: www.hrackobrani.cz